

Стосовного врахування вини при винесенні судом рішення про позбавлення батьківських прав зазначив Верховний Суд у своєму рішенні №520/8264/19 від 26.04.2022 р. [5] Судом було проаналізовано поведінку відповідача, яка полягала у залишенні дітей без догляду та піклування після хвороби та смерті матері. Прояв інтересу до життя дітей за допомогою телекомунікаційних засобів судом було визнано належним способом реалізації батьківського піклування. Відповідача було позбавлено з цієї підстави батьківських прав з урахуванням інтересів та думки його дітей.

У якості висновку, слід зазначити, що судова практика щодо позбавлення батьківських прав зводиться до того, що позбавлення є крайнім заходом, коли поведінка батьків (одного з них) не підлягає виправленню.

Список використаної літератури:

1. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/29>
2. Європейська конвенція з прав людини 1950 року. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ukr.pdf
3. Постанова ВС КЦС у справі № 686/16892/20 від 29.07.2021. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/96978029>
4. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав: Постанови Пленуму ВСУ від 30.03.2007 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-07#Text>
5. Постанова ВС КЦС у справі №520/8264/19 від 26.04.2022 р. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=104178273&red=1000030511d37ad5de31e69a1021595b936d0e&d=5>

Оскілко Олексій Олегович

аспірант кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЇХ ЗАХИСТУ

Збройні сили є складовою будь-якої демократичної держави та суспільства. Виконуючи свої функції в галузі оборони та національної безпеки, збройні сили відіграють ключову роль у забезпеченні безпечного середовища, яке дозволяє користуватися всіма невід'ємними правами та

свободами людини. За виконання своїх обов'язків військовослужбовці як представники держави зобов'язані поважати права людини та положення міжнародного гуманітарного права. Однак робити це в ході вирішення своїх завдань (як у гарнізоні, так і в бойових умовах) вони, швидше за все, будуть лише у тому випадку, якщо їх власні права будуть гарантовані в рамках їхнього власного відомства.

Правові положення Європейської конвенції щодо захисту прав людини та основних свобод, поділяють права людини на чотири групи: «цивільні та політичні права; права, пов'язані з наданням рівних можливостей та недопущенням дискримінації у збройних силах; права, пов'язані з життям у військовому середовищі; процесуальні права, пов'язані з реалізацією та забезпеченням дотримання прав людини військовослужбовця у гарнізоні» [4].

Вивчення ситуації у сфері дотримання прав людини у збройних силах різних країн стикається з низкою серйозних проблем. Насамперед, ця тема ніколи не була предметом активних досліджень, тому існує лише незначна кількість публікацій, які багато уваги приділяють дотриманню прав людини, зокрема військовослужбовців. Іншою проблемою є розрив між правовими нормами та дійсністю. Норми та стандарти, закріплені в конституції та законах тієї чи іншої країни, реально дотримуються не завжди.

Європейською конвенцією щодо захисту прав людини та основних свобод, визначено певну концепцію, зокрема: «концепція «громадяни у військовій формі» передбачає, що на військовослужбовців, як професійних військових, так і службовців на заклик, поширюються ті ж права та гарантії, що й на інших громадян, з поправкою на деякі обмеження, що накладаються умовами військової служби. Справді, дотримання прав людини та основних свобод всіх людей, включаючи військовослужбовців, є складовою загальної концепції безпеки, прийнятої ОБСЄ, в якій підтримання миру пов'язане з дотриманням прав людини та основних свобод» [4, 5].

Зазначені вище фактори визначають відмінності видів обмежень, які та чи інша держава вважає за краще встановити щодо прав людини своїх військовослужбовців. Ці відмінності простежуються у тому, що існує ширша роль і становище збройних сил у суспільстві. Зазвичай, збройні сили розглядаються як особливий інститут, що кардинально відрізняється від цивільних інститутів.

Ця особливість – абсолютний імператив для військових, оскільки лише вона дає змогу зберегти боєздатність збройних сил.

Відповідно до цієї точки зору «військовий не просто державний службовець, а людина, яка діє за покликанням, віддана своєму обов'язку, вітчизні та військової честі» [7, с. 8]. Окремі науковці, навпаки, вважають, що «збереження особливого становища збройних сил має лише відносне значення, оскільки у XX – XXI століттях під впливом політичних, правових, культурних, технологічних та економічних факторів з боку суспільства збройні сили зазнали та зазнають тенденцій «оцивільнення»» [6, с. 107-110].

Таким чином, у наші дні професія військовослужбовця є продуктом ширших трансформацій суспільства. Наслідки цих трансформацій можна проілюструвати з прикладу моделі «інститут чи професія». Основне становище цієї моделі полягає в тому, що професія військовослужбовця переходить від інституційного формату до чогось на зразок професійного формату, який можна порівняти з іншими існуючими в суспільстві професіями.

Професія військовослужбовця все більше втрачає статус особливого інституту, заснованого на вірності обов'язку, вітчизні та честі, і стає «просто роботою» зі своїми фінансовими стимулами, гарантією зайнятості та привабливими умовами праці. У рамках моделі «інститут» права людини військовослужбовця підлягають значному обмеженню, оскільки професія військового не порівнянна з жодною іншою професією в суспільстві, тоді як у рамках моделі «професія» військовослужбовцям у загальному випадку слід надати ті ж права, що й іншим громадянам.

Разом з тим такі обмеження обов'язково повинні відповідати кільком критеріям. Вони мають: бути раціонально пов'язані з оборонними потребами держави; базуватися на міцній правовій основі – переважно на законодавстві; бути пропорційними, тобто адаптованими з точним урахуванням інтересів збройних сил, які можуть бути порушені, та з дотриманням прав військовослужбовців [3].

Будь-які обмеження прав людини військовослужбовців, які містять елементи дискримінації за ознакою раси, етнічної чи релігійної приналежності, статі чи сексуальної орієнтації, слід піддавати особливій перевірці з урахуванням їх характеру, а також з урахуванням вимог про чітке обґрунтування таких обмежень [1]. Тягар доказування необхідності обмеження прав військовослужбовців слід покласти на самих військовослужбовців.

Права людини – це не просто красиві слова, записані на папері: вони підлягають неухильному виконанню у повсякденній практиці збройних сил [1, 2, 4].

Порушення прав людини внаслідок незаконних дій (наприклад, неналежне поводження із призовниками) належать до найбільш приватних порушень у збройних силах.

Отже, однією з головних, є проблема практичної реалізації прав людини для військовослужбовців та належний захист цих прав. Досягши цієї мети, збройні сили стають не просто захисниками територіальної цілісності держави, а й захисниками та втіленням її демократичних цінностей.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 14.
2. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992, № 27, ст. 385
3. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15, ст. 190
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). 04.11.1950 року. Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Кодекс поведінки щодо військово-політичних аспектів безпеки. ОБСЄ. 03.12.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_116#Text
6. Кісель В. Й. Статус військових частин Збройних Сил України як суб'єктів цивільних правовідносин // *Часопис Хмельницького університету управління та права «Університетські наукові записки»*. 2005. № 3. С. 107–110.
7. Медвідь Л.П. Права, свободи та обов'язки військовослужбовців в Україні: Конституційно-правові аспекти. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ. 2016. 249 с.